

Anonymizované znenie

C-284/24 – 1

Vec C-284/24

Návrh na začatie prejudiciálneho konania

Dátum podania:

23. apríl 2024

Vnútroštátny súd:

High Court

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

12. apríl 2024

Žalobca:

LD

Žalovaní:

Criminal Injuries Compensation Tribunal

Minister for Justice and Equality

Írsko

Attorney General

[OMISSIS]

HIGH COURT (VYŠŠÍ SÚD, ÍRSKO)

[omissis]

[Vnútroštátna citácia]

[omissis]

**VO VECI NÁVRHU NA ZAČATIE PREJUDICIÁLNEHO KONANIA
PODANÉHO SÚDNEMU DVORU EURÓPSKEJ ÚNIE
V SÚLADE S ČLÁNKOM 267 ZMLUVY O FUNGOVANÍ
EURÓPSKEJ ÚNIE**

[omissis] [označenie účastníkov konania]

[omissis] [Fázy vnútroštátneho konania vedúce k rozhodnutiu podať návrh na začatie prejudiciálneho konania]

[omissis] súd 28. júla 2023 rozhodol, že podá návrh na začatie prejudiciálneho konania Súdnemu dvoru Európskej únie a že rozsudok vo veci vydá neskôr [omissis]

Písomný rozsudok bol vydaný elektronicky 22. marca 2024 a je prílohou k tomuto rozhodnutiu.

Keďže účastníci konania [omissis] poskytli podpornú dokumentáciu na uľahčenie formálneho predloženia veci Súdnemu dvoru Európskej únie, a táto dokumentácia bola pripojená k uvedenému písomnému rozsudku [omissis] [omissis] [omissis], vrátane troch lekárskejších správ s podrobnými údajmi o zraneniach [omissis] žalobcu.

NARIAĐUJE SA, aby sa podľa článku 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie otázky uvedené [omissis] v písomnom rozsudku [High] Court (Vyšší súd) doručenom 22. marca 2024 [omissis] predložili Súdnemu dvoru Európskej únie na rozhodnutie, pričom tieto otázky znejú takto[:]

[omissis] [zopakovanie otázok uvedených nižšie].

ĐALEJ SA NARIAĐUJE, že toto konanie sa vo všeobecnosti prerušuje až do rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie

Súd [omissis] rozhodne o trovách konania, ktoré vznikli k dnešnému dňu, neskôr.

[omissis]

[omissis] [meno tajomníka]

TAJOMNÍK

Vypracované: 22. apríla 2024

[omissis] [zástupcovia účastníkov konania]

Príloha uvedená vyššie

[omissis]

HIGH COURT (VYŠŠÍ SÚD)

[2024] IEHC 171

[omissis]

22. MARCA 2024

[omissis] [spisová značka na vnútroštátnom súde]

[omissis] [opätovné označenie účastníkov konania]

OZNAČENIE SÚDU, KTORÝ PODÁVA NÁVRH NA ZAČATIE PREJUDICIÁLNEHO KONANIA

- 1 Tento návrh podáva High Court of Ireland (Vyšší súd, Írsko) [omissis] (ďalej len „vnútroštátny súd“) [omissis]
- 2 [omissis] [podrobné údaje o doručení]

OZNAČENIE ÚČASTNÍKOV KONANIA VO VECI SAMEJ

- 3 [omissis]

PREDMET SPORU

- 4 Toto konanie (ďalej len „riadne konanie“) sa týka žiadosti o odškodnenie, ktorú podal žalobca na Criminal Injuries Compensation Tribunal (súd pre odškodnenie obetí trestných činov, ďalej len „súd pre odškodnenie“), podľa systému odškodnenia ujmy na zdraví spôsobenej trestným činom (Scheme of Compensation for Personal Injuries Criminally Inflicted) (ďalej len „systém odškodnenia“).
- 5 Systém odškodnenia je mechanizmus, ktorý bol zavedený právnou úpravou, ktorá nemá povahu zákona, ktorým Írsko v súčasnosti vykonáva svoje povinnosti

vyplývajúce zo smernice Rady 2004/80/ES z 29. apríla 2004 o odškodňovaní obetí trestných činov (ďalej len „**smernica o odškodňovaní**“)¹. Prvý žalovaný, súd pre odškodnenie, je orgán zodpovedný za správu systému odškodnenia v štáte. Druhý žalovaný je vládny orgán zodpovedný za to, aby súd pre odškodnenie účinne uplatňoval systém odškodnenia. Tretia žalovaná je právnická osoba, ktorá je podľa zákona zodpovedná za konanie druhého žalovaného, jeho zamestnancov a/alebo zástupcov. Štvrtý žalovaný je právny zástupca štátu poverený írskou Ústavou, [ktorý] je žalovaný vo svojom postavení ako zástupca. Prvý až štvrtý žalovaný sa budú ďalej označovať ako „žalovaní“ a/alebo ako „Írsko“.

- 6 Otázkou v riadnom konaní, ktorá viedla k potrebe podať tento návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267, je to, či vylúčenie všeobecnej ujmy, vrátane bolesti a utrpenia, zo systému odškodnenia neodôvodňuje právo žalobcu na spravodlivé a primerané odškodnenie podľa článku 12 ods. 2 smernice o odškodňovaní. Všetci účastníci konania pred vnútroštátnym súdom sa zhodujú na tom, že je potrebné podať návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267.

SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Napadnutie

- 7 Žalobca, kvalifikovaný softvérový inžinier, ktorý sa narodil v Španielsku, sa 12. júla 2015 stal v Írsku obeťou závažného násilného napadnutia, keď ho na ulici pred jeho domom napadla skupina osôb. Tri osoby, z ktorých dve boli mladistvé, boli trestne stíhané a odsúdené za rôzne trestné činy vyplývajúce z napadnutia. Žalobca nebol schopný zistiť totožnosť mladistvých útočníkov.
- 8 Žalobca utrpel počas útoku závažné poranenie oka a trvalými následkami a ďalšie zranenia. V žiadosti, ktorú v jeho mene podal na súd pre odškodnenie advokát, boli podrobnosti o jeho zraneniach uvedené takto:

„(Žalobcu) napadla skupina štyroch osôb, ktoré ho kopaním zrazili na zem a následne do neho kopali aj kým ležal na zemi, a to približne 20 minút. (Žalobca) počas útoku stratil vedomie. Utrpel niekoľko poranení očí vrátane zlomeniny očnice v dolnej časti ľavého oka, veľmi blízko zrkovitého nervu. Musel podstúpiť operáciu očí a čiastočne stratil zrak v ľavom oku. V súčasnosti tiež trpí dvojitým videním v dôsledku posunu očného svalu. (Žalobca) mal zlomenú čeľusť a odlomenú časť zubu. Utrpel pomliaždenie ľavého ramena. Ľavé rameno musel nosiť určitý čas zafixované v šatke, a toto rameno zostalo čiastočne nehybné. Utrpel tiež zranenia v oblasti pása a hrudníka. (Žalobca) tiež trpí v dôsledku tohto napadnutia duševnými poruchami a úzkosťou...“

¹ Hoci systém odškodnenia v podstate vznikol pred smernicou o odškodňovaní.

(Žalobca) v súčasnosti trpí bolesťami a čiastočnou stratou zraku v ľavom oku. Naďalej trpí dvojitým videním na obe oči, a to najmä ráno po prebudení. Jeho ľavé rameno je stále čiastočne nehybné. Naďalej tiež pretrvávajú jeho duševné poruchy a úzkosti. Časť jeho zuba je odlomená...

(Žalobca) v dôsledku incidentu nemohol chodiť do práce[...]

(Žalobca) bol prepustený zo zamestnania a v súčasnosti je nezamestnaný².

Žiadosť žalobcu podľa systému odškodnenia

- 9 Dňa 1. októbra 2015 podal žalobca na súd pre odškodnenie žiadosť o odškodnenie podľa systému odškodnenia. Dňa 14. februára 2019 bolo žalobcovi oznámené rozhodnutie súdu (ďalej len „**rozhodnutie**“), na základe ktorého mu bola priznaná suma vo výške 645,65 eura ako odškodnenie podľa systému odškodnenia (ďalej len „**náhrada**“).
- 10 V rozhodnutí sa okrem iného uvádza:

„(Žalobca) utrpel 12. júla 2015 v meste Dublin ujmu na zdraví a škodu vyplývajúcu z násilného napadnutia a zbitia, keď ho na ulici pred jeho domom napadla skupina útočníkov vrátane mladistvých, z ktorých niektorí boli obvinení z rôznych trestných činov. (Žalobca) nebol doposiaľ odškodnený.

Súd pre odškodnenie je presvedčený, že hotovostné výdavky, ktorých náhradu žalobca požaduje, sú priamo pripísateľné násilnému trestnému činu a že žiadosť spadá pod systém odškodnenia...

Súd pre odškodnenie konštatuje, že (žalobca) si neuplatnil nárok na náhradu výdavkov vyplývajúcich zo zranenia zubov.

Súd pre odškodnenie priznáva náhradu ex gratia vo výške 645,62 eura za hotovostné výdavky (žalobcu), ktoré sú priamo pripísateľné násilným trestným činom, ktoré sú predmetom žaloby, vrátane tých, ktoré boli preukázané.

Súd pre odškodnenie podľa tohto systému nemôže priznať náhradu peňažnej hotovosti, ktorá bola (žalobcovi) odcudzená počas útoku, ani odškodnenie za inú majetkovú ujmu alebo stratu.“

- 11 List súdu pre odškodnenie zo 14. februára 2019 neobsahoval špecifikáciu náhrady, o ktorú právni zástupcovia žalobcu riadne požiadali 3. apríla 2019. Listom

² V priebehu riadneho konania pred vnútroštátnym súdom predložil žalobca tri lekárske správy, v ktorých sú uvedené ďalšie podrobnosti o jeho zraneniach. [omissis]

z 10. apríla 2019 súd pre odškodnenie oznámil právnym zástupcom žalobcu špecifikáciu náhrady, ktorá bola nasledujúca:

„Poplatok za výmenu vodičského preukazu	44,20 eura
Poplatok za nové okuliare	339,00 eura
Lieky	28,82 eura
Nemocnica	100,00 eura
Cestovné výdavky	133,63 eura
Spolu	645,65 eura“

- 12 Žalobca predložil len výdavky vo výške 645,65 eura, a teda náhrada zodpovedala celkovej sume nároku uplatneného v súvislosti s hotovostnými výdavkami. V súlade s ustanoveniami systému odškodnenia bolo priznanie náhrady obmedzené na hotovostné výdavky žalobcu a nezahŕňalo žiadne odškodnenie všeobecnej ujmy vrátane bolesti a utrpenia, a to napriek závažným a pretrvávajúcim zraneniam, ktoré žalobca utrpel pri útoku.

Riadne konanie

- 13 Žalobca podal 2. augusta 2019 návrh na začatie riadneho konania, v ktorom okrem iného žiadal:
- *Vyhlásenie, že systém odškodnenia je nezlučiteľný s povinnosťou štátu vyplývajúcou zo smernice Rady 2004/80/ES z 29. apríla 2004 a/alebo z článkov 1, 3, 4, 7 alebo 9 Charty základných práv, keďže nezabezpečuje spravodlivé a primerané odškodnenie z dôvodu vylúčenia všeobecnej ujmy vrátane bolesti a utrpenia zo systému odškodnenia.*
 - *Vyhlásenie, že žalobca ako osoba, ktorá bola obeťou trestného činu, ktorej nároky na odškodnenie bol štát povinný uspokojiť, má nárok na náhradu za bolesť a utrpenie.*

VNÚTROŠTÁTNY SYSTÉM ODŠKODNENIA

- 14 Systém odškodnenia je správny režim, ktorý bol zavedený právnou úpravou, ktorá nemá povahu zákona, je financovaný z ročných a obmedzených peňažných príspevkov a jeho cieľom je v relevantných prípadoch vyplácať odškodné obetiam, ktorým vznikla ujma na zdraví z dôvodu trestného činu.
- 15 Potreba takéhoto systému odškodnenia vyplynula zo skutočnosti, že obeť trestných činov nemali k dispozícii žiadne praktické a účinné právne prostriedky

nápravy na odškodnenie svojej ujmy (vrátane toho, že páchatel'ov nemusí byť možné identifikovať alebo musia mať potrebné prostriedky na zaplatenie odškodnenia, ak boli uznaní za zodpovedných v inom konaní). Historické pozadie systému v roku 1974 sa týkalo teroristických bombových útokov v Dubline koncom roka 1972 a začiatkom roka 1973.

- 16 Od 1. októbra 1972 môžu osoby, ktoré utrpeli ujmu na zdraví v dôsledku násilného trestného činu spadajúceho pod jurisdikciu írskoho štátu, využiť prostriedky nápravy stanovené týmto systémom odškodnenia. Tento systém bol vypracovaný so zámerom, aby bol zrozumiteľný aj pre osobu s malými alebo žiadnymi právnymi znalosťami a aby osoba konajúca sama za seba mohla podať návrh na súd bez potreby právnej pomoci.
- 17 Súd pre odškodnenie bol zriadený 8. mája 1974 na účely správy systému odškodnenia a vybavovania žiadostí na prvom stupni a vznikol pred smernicou o odškodňovaní. Systém odškodnenia bol od svojho vzniku dvakrát zmenený, a to v roku 1986 (tento systém odškodnenia je relevantný v riadnom konaní^[omissis]) a v roku 2021^[omissis].
- 18 V bode 1 systému odškodnenia sa stanovuje, že odškodnenie sa môže poskytnúť v súvislosti s ujmu na zdraví, „*ak je táto ujma priamo pripísateľná násilnému trestnému činu...*“. Vo svojom pôvodnom znení systém odškodnenia predpokladal zaplatenie náhrady všeobecnej ujmy vrátane bolesti a utrpenia, čo však bolo v roku 1986 zrušené, pretože počas obdobia hlbokkej hospodárskej recesie to vyvíjalo tlak na štátne finančné zdroje.
- 19 Systém odškodnenia v znení z roku 1986 umožnil, aby obeti bolo zaplatené odškodnenie „*ex gratia*“. V jeho bode 6 sa najmä uvádzalo, že odškodnenie súd pre odškodnenie prizná na základe náhrady škody podľa zákona o občianskej zodpovednosti z roku 1995 (v znení neskorších predpisov), s tým, že odškodnenie sa nevypláca:
 - a) *V prípade exemplárnej, sankčnej alebo mimoriadne závažnej škody;*
 - b) *Pokiaľ ide o výživné na dieťa narodené obeti sexuálneho trestného činu;*
 - c) *V súvislosti so stratou alebo znížením očakávanej dĺžky dožitia;*
 - d) *Ak obeť zomrela, v prospech majetku obete; alebo*
 - e) *Pokiaľ ide o ujmu na zdraví spôsobenú 1. apríla 1986 alebo neskôr, za bolesť a utrpenie. (podčiarkol vnútroštátny súd)*
- 20 Systém odškodnenia nestanovuje hornú hranicu odškodnenia, ktoré sa má podľa neho vyplatiť. Náhrada trov konania a iné výdavky nemôžu byť podľa systému odškodnenia nahradené.

- 21 Hlavný spor v riadnom konaní sa týka vylúčenia vyplatenia odškodnenia za ujmu na zdraví utrpenú v súvislosti s bolesťou a utrpením obeť a jeho súladu s článkom 12 ods. 2 smernice o odškodňovaní.

PRÁVNY RÁMEC

Právo Európskej únie

Smernica o odškodňovaní

- 22 Článok 12 ods. 2 smernice o odškodňovaní od členských štátov vyžaduje, aby obhajovali práva obetí úmyselných násilných trestných činov vo vnútroštátnych aj cezhraničných situáciách prostredníctvom poskytnutia „spravodlivého a primeraného odškodnenia“, a to v tomto zmysle:

„Všetky členské štáty zabezpečia, aby ich vnútroštátne pravidlá ustanovovali existenciu systému odškodňovania obetí úmyselných násilných trestných činov spáchaných na ich jednotlivých územiach, ktorý zaručuje spravodlivé a primerané odškodnenie pre obeť.“

- 23 V odôvodneniach smernice o odškodňovaní sú uvedené jej základné ciele takto:

„1) Jedným z cieľov Európskeho spoločenstva je odstrániť medzi členskými štátmi prekážky voľného pohybu osôb a služieb;

...

3) Európska Rada na svojom stretnutí v Tampere 15. a 16. októbra 1999 vyzvala k vypracovaniu minimálnych štandardov ochrany obetí trestných činov, najmä o prístupe obetí trestných činov k spravodlivosti a ich právach na odškodnenie za škody, vrátane nákladov na právnu pomoc;

...

6) Obete trestných činov v Európskej únii by mali mať právo spravodlivé a primerané odškodnenie za zranenia, ktoré utrpeli, bez ohľadu na to, kde v Európskom spoločenstve bol trestný čin spáchaný;

7 Smernica vytvára systém spolupráce na uľahčenie prístupu obetí trestných činov k odškodneniu v cezhraničných situáciách, ktorý by mal fungovať na základe systémov členských štátov pre odškodňovanie obetí násilných trestných činov spáchaných na ich jednotlivých územiach. Preto by mal mechanizmus odškodnenia existovať vo všetkých členských štátoch

...

10) Obete trestných činov často nie sú schopné získať odškodnenie od páchatel'a, pretože páchatel' nemusí mať potrebné prostriedky na splnenie

povinnosti uloženej rozsudkom o odškodnení alebo pretože nie je možné páchatel'a identifikovať alebo trestne stíhať.“

Judikatúra Únie

- 24 Článkom 12 ods. 2 smernice o odškodňovaní sa Súdny dvor Európskej únie (ďalej len „SDEÚ“) zaoberal len v obmedzenej miere. Hoci neexistujú rozhodnutia SDEÚ, ktoré by sa priamo a s konečnou platnosťou zaoberali primárnou otázkou, ktorá je predmetom sporu v riadnom konaní, t. j. či a v akom rozsahu sa musí poskytnúť náhrada za majetkovú a nemajetkovú ujmu vrátane bolesti a utrpenia, nedávne rozhodnutie SDEÚ vo veci **BV** poskytuje užitočné usmernenie.

Spravodlivé a primerané odškodnenie

- 25 Vo veci **BV** podal vnútroštátny súd návrh na začatie prejudiciálneho konania, v ktorom sa *okrem iného* pýtal, či sa môže odškodnenie v pevnej sume vo výške 4 800 eur priznané obetiam sexuálneho násillia v rámci talianskeho systému odškodňovania považovať za „*spravodlivú a primeranú*“ v zmysle článku 12 ods. 2 smernice o odškodňovaní.
- 26 SDEÚ rozhodol, že hoci smernica o odškodňovaní nebráni paušálnemu odškodneniu, nezdá sa, že by paušálna suma 4 800 eur zodpovedala „*spravodlivému a primeranému odškodneniu*“ v zmysle článku 12 ods. 2. Pri prijímaní tohto rozhodnutia SDEÚ stanovil nasledujúce zásady:
- i. Členské štáty majú určitú mieru voľnej úvahy, pokiaľ ide o výšku náhrady a spôsob určenia takehoto odškodnenia. (*body 58 a 61*)
 - ii. Odškodnenie má vyplácať príslušný orgán členského štátu, na ktorého území bol trestný čin spáchaný, prostredníctvom vnútroštátneho systému odškodnenia, „*ktorého finančnú životaschopnosť je potrebné zabezpečiť s cieľom zaručiť spravodlivé a primerané odškodnenie každej obeť úmyselných násilných trestných činov*“. (*bod 59*)
 - iii. „*Spravodlivé a primerané*“ odškodnenie v zmysle článku 12 ods. 2 smernice o odškodňovaní nemusí nevyhnutne zodpovedať náhrade ujmy, ktorá môže byť na ťarchu páchatel'a úmyselného násilného trestného činu priznaná obeť tohto trestného činu. Táto náhrada „*nemusí nevyhnutne zabezpečiť úplnú náhradu majetkovej a nemajetkovej ujmy, ktorú táto obeť utrpela*“. (*bod 60*)
- 27 SDEÚ tiež stanovil „*relevantné prvky*“ výkladu článku 12 ods. 2 tejto smernice, o odškodňovaní, ktoré *musia* členské štáty zohľadniť, aby zabezpečili, že suma priznaná obeť úmyselných násilných trestných činov predstavuje „*spravodlivé a primerané odškodnenie*“:

- i Členský štát by išiel nad rámec miery voľnej úvahy priznanej článkom 12 ods. 2 smernice o odškodňovaní, „*ak by jeho vnútroštátne*

ustanovenia stanovovali odškodnenie obetí úmyselných násilných trestných činov, ktoré je čisto symbolické alebo zjavne nedostatočné vzhľadom na závažnosť následkov, ktoré má spáchaný trestný čin vo vzťahu k týmto obetiam“. (bod 63 – podčiarkol vnútroštátny súd)

ii Odškodnenie priznané takýmto obetiam v zmysle článku 12 ods. 2 smernice o odškodňovaní „predstavuje príspevok k náhrade majetkovej a nemajetkovej ujmy, ktorú tieto obeť utrpeli“.

 (bod 64 – podčiarkol vnútroštátny súd)

iii Príspevok na náhradu majetkovej a nemajetkovej ujmy „možno považovať za ‚spravodlivý a primeraný‘, ak primerane kompenzuje utrpenie, ktorému boli vystavené“.

 (bod 64 – podčiarkol vnútroštátny súd)

iv Článok 12 ods. 2 smernice o odškodňovaní nebráni paušálnemu odškodneniu, ak je možné paušálnu sumu meniť „v závislosti od povahy násilia, ktoré bolo spôsobené“, aby sa zabránilo tomu, že paušálne odškodnenie sa ukáže ako „zjavne nedostatočné“.

 (body 65 a 66)

v Stanovenú paušálnu náhradu nemožno kvalifikovať ako „spravodlivú a primeranú“, pokiaľ je stanovená bez toho, aby sa prihliadalo na „závažnosť následkov“, ktoré má spáchaný trestný čin vo vzťahu k obetiam (bod 69).

vi Paušálna náhrada teda musí predstavovať „primeraný príspevok na náhradu spôsobenej majetkovej a nemajetkovej ujmy“.

 (bod 69 – podčiarkol vnútroštátny súd)

- 28 Generálny advokát vo svojich návrhoch vydaných vo veci **BV** konštatoval, že dôvod existencie a logika vyplácania odškodného podľa uvedenej smernice je odlišná, ako pri priznaní odškodnenia podľa vnútroštátneho práva upravujúceho mimozmluvnú zodpovednosť. Podľa vnútroštátneho práva upravujúceho mimozmluvnú zodpovednosť je páchatel' vo všeobecnosti povinný zaplatiť úplnú náhradu škody alebo reštitúcie a priznaná suma by mala čo najpresnejšie odzrkadľovať úplnú náhradu strát, škody a ujmy, ktorú obeť utrpela. Logika odškodnenia poskytnutého podľa smernice o odškodňovaní však patrí skôr do (všeobecnej) verejnej (peňažnej) pomoci obetiam trestných činov, ktorá nie je založená na akejkoľvek forme pochybenia, ktorého sa dopustili orgány členských štátov.
- 29 Vo veci **BV** generálny advokát ďalej uviedol, že hoci požiadavka, aby odškodnenie bolo spravodlivé a primerané obmedzuje mieru voľnej úvahy členských štátov v tejto oblasti, toto obmedzenie je však „jemné“. Smernica o odškodňovaní preto nepochybne poskytuje členským štátom určitý prvok voľnej úvahy pri formulovaní ich vlastných systémov odškodnenia. V prejednávanej veci sa však vnútroštátny súd pýta na právomoc členských štátov obmedziť pôsobnosť svojich systémov odškodňovania obetí úmyselných násilných trestných činov

s cieľom úplne vylúčiť vyplatenie odškodnenia za nemajetkovú ujmu, vrátane bolesti a utrpenia.

Nemajetková ujma

- 30 Vo veci **BV** Súdny dvor bližšie nešpecifikoval, akú ujmu možno považovať za „nemajetkovú“. Zdá sa, že túto skutočnosť SDEÚ zatiaľ nepreskúmal v súvislosti so smernicou o odškodňovaní.
- 31 Pojem „nemajetková“ ujma bol predmetom určitého posúdenia zo strany SDEÚ vo veciach, v ktorých sa požaduje náhrada škody podľa článku 340 ZFEÚ a v kontexte ochrany údajov.
- 32 Vo veci **Európska únia (zastúpená Súdny dvorom Európskej únie)/Kendrion NV** (C-150/17, ECLI:EU:C:2018:612), ktorá sa týkala návrhu na náhradu škody podľa článku 340 ZFEÚ, sa generálny advokát na strane 12 svojich návrhov pomerne podrobne zaoberal pojmom nemajetková ujma. V bode 105 a nasledujúcich generálny advokát uviedol:

105. Náhrada škody podľa článku 340 ZFEÚ má za cieľ obnoviť, pokiaľ je to možné, majetok poškodenej osoby do takej miery, v akej bol pred nezákonným konaním inštitúcie EÚ.

Preto sa majetková ujma, ktorá je priamym dôsledkom tohto konania, zvyčajne odškodňuje zaplatením sumy zodpovedajúcej takejto ujme.

106. To však [výpočet sumy rovnajúcej sa ujmom] nie je možné pre ujmu alebo škodu, ktorá je nemajetková. Vo väčšine právnych systémov sa pojem „nemajetková“ ujma alebo škoda vzťahuje na druhy škôd, ktoré sú nehmotné a ťažko pri nich vyčíslit' ekonomickú hodnotu, pretože v skutočnosti pre ne neexistuje trhová hodnota. Typické príklady takejto ujmy alebo škody predstavujú bolesť a utrpenie, emocionálne ťažkosti, zhoršenie života alebo vzťahov. V podstate zahŕňa rôzne formy fyzickej a/alebo psychickej ujmy...

108. Ak je v danom prípade peňažná (a nesymbolická) náhrada považovaná za najvhodnejšiu formu náhrady, nie je ľahké vyčíslit' sumu, ktorá sa má priznať. Súdny, ktoré majú v takomto prípade právomoc, musia odhadnúť sumu, ktorá primerane odráža ujmu, ktorú poškodená osoba utrpela, bez toho, aby neoprávnene potrestali páchatela nezákonného konania. V prípade nedostatku zjavných alebo všeobecne uznávaných ekonomických kritérií môžu súdy nájsť usmernenia len v rámci všeobecných zásad, akými sú napríklad objektivita, spravodlivosť a proporionalita na jednej strane a predvídateľnosť, právna istota a rovnaké zaobchádzanie na strane druhej.

109. Je preto nevyhnutné, aby pri stanovovaní existencie nemajetkovej ujmy, určovaní najlepších prostriedkov na primeranú náhradu a prípadne

pri výpočte sumy, ktorá sa má priznať, súdy mali značnú slobodu pri rozhodovaní.

- 33 Vo veci **UI/Österreichische Post AG**, C-300/21, vydal SDEÚ svoj prvý rozsudok, v ktorom sa zaoberal nemajetkovou ujmom v kontexte článku 82 nariadenia (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov (ďalej len „GDPR“). SDEÚ poznamenal, že GDPR neobsahuje ustanovenie, ktorého predmetom by bolo vymedzenie pravidiel týkajúcich sa určenia výšky náhrady škody, na ktorú má dotknutá osoba nárok. Preto v prípade neexistencie pravidiel práva Únie v danej oblasti prináleží právnemu poriadku každého členského štátu, aby stanovil podmienky týkajúce sa takýchto žalôb, a najmä kritériá umožňujúce určiť rozsah náhrady škody, ktorá sa má v tomto rámci vyplatiť, a to pod podmienkou dodržania zásad ekvivalencie a efektivity. Vo veci **VB/Nacionalna agencija za prichodite** (C-340/21, ECLI:EU:C:2023:986) SDEÚ potvrdil, že pojem „nemajetková ujma“ zahŕňa situáciu, v ktorej dotknutá osoba pociťuje opodstatnenú obavu, že jej osobné údaje budú v budúcnosti zneužitú tretími stranami.
- 34 Komisia 20. apríla 2009 predložila Rade, Parlamentu a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru správu o uplatňovaní smernice o odškodňovaní. Správa obsahovala výsledky preskúmania vtedajšieho stavu uplatňovania smernice o odškodňovaní v členských štátoch za obdobie od 1. januára 2006 do 31. decembra 2008. V správe sa okrem iného uvádza, že veľká väčšina členských štátov poskytuje v rámci svojich systémov odškodnenie v prípade zranenia i smrti osoby a že veľká väčšina z nich tiež do svojich systémov odškodnenia zahŕňa chorobu a psychickú ujmu. Konštatuje, že vnútroštátne systémy odškodnenia členských štátov poskytujú obetiam spravodlivé a primerané odškodnenie, a že v tomto ohľade existuje v členských štátoch značný stupeň súladu.

Vnútroštátne právo

Vnútroštátna právna úprava

- 35 Systém odškodnenia nie je zákonným nástrojom. Jedná sa o správny postup, na základe ktorého môžu obeť trestných činov žiadať odškodnenie od štátu. Treba konštatovať, že systém odškodnenia predchádzal prijatiu smernice o odškodňovaní.

Vnútroštátna judikatúra

Relevantná vnútroštátna judikatúra skúmajúca existenciu práva na odškodnenie za bolesť a utrpenie podľa smernice o odškodňovaní

- 36 Rozhodnutím SDEÚ vo veci **BV** sa pomerne podrobne zaoberal Court of Appeal (odvolací súd, Írsko) vo veci **Doyle/The Criminal Injuries Compensation**

Tribunal & Ors. a Kelly/The Criminal Injuries Compensation Tribunal & Ors. [2020] IECA 342 (ďalej len „*Doyle/Kelly*“). Odvolatelia napadli systém z viacerých dôvodov a okrem iného tvrdili, že vylúčenie odškodnenia za bolesť a utrpenie porušuje článok 12 ods. 2 smernice o odškodňovaní.

- 37 Odvolatelia tvrdili, že súdy sa musia riadiť zásadami ekvivalencie a efektivity a na základe rozhodnutia SDEÚ vo veci **BV** musia zabezpečiť, „*aby sa prihliadalo na závažnosť následkov, ktoré má spáchaný trestný čin vo vzťahu k obetiam*“ úmyselných trestných činov, a to zahrnutím právomoci priznať náhradu všeobecnej škody. Odporcovia tvrdili, že závery SDEÚ o „*spravodlivom a primeranom*“ odškodnení (v bodoch 58 a 61) by sa mali chápať v kontexte talianskeho systému, ktorý stanovil paušálne odškodnenie. Naproti tomu systém v Írsku nemá stanovenú hornú hranicu a platby sa môžu poskytnúť na celý rad hotovostných výdavkov, vrátane budúceho ušlého zisku.
- 38 V bode 69 svojho rozhodnutia Court of Appeal (odvolací súd) potvrdil, že „*už nie sú žiadne pochybnosti o tom, že smernica [o odškodňovaní] skutočne priznáva obetiam násilných úmyselných trestných činov právo na odškodnenie od štátu vyplývajúce z právneho poriadku Únie*“.
- 39 Vychádzajúc z „*dôležitého objasnenia*“ SDEÚ, pokiaľ ide o rozsah pôsobnosti smernice o odškodňovaní a potvrdenie práva na odškodnenie vyplývajúce z právneho poriadku Únie, [omissis] [sudca] uviedol, že je potrebné okrem iného posúdiť rozsah alebo pôsobnosti tohto práva a „*najmä vylúčenie odškodnenia za bolesť a utrpenie z írskeho systému odškodnenia...*“
- 40 Court of Appeal (odvolací súd) poznamenal, že rozhodnutie vo veci **BV** obsahuje časti, ktoré podporujú stanoviská odvolateľov aj odporcov. Časti, ktoré sa prikláňali skôr k názorom odporcov, boli zhrnuté nasledovne (v bode 129):
- „*Odkazy v rozsudku na diskrečnú právomoc členských štátov, na potrebu zabezpečiť finančnú životaschopnosť vnútroštátnych systémov, na skutočnosť, že odškodnenie nemusí byť rovnaké ako odškodnenie, ktoré by sa vyžadovalo od skutočného páchatel'a, že zakázané je niečo, čo je 'čisto symbolické' alebo 'zjavne nedostatočné', a schválenie systémov odškodnenia, ktoré v zásade zahŕňajú prístup založený na paušálnej náhrade, to všetko podporuje skôr stanovisko štátu.*“
- 41 Pokiaľ šlo o názor odvolateľov, Court of Appeal (odvolací súd) poukázal na „*opakované odkazy*“ na majetkovú aj nemajetkovú ujmu v rozsudku **BV** a uviedol (v bode 129):
- „*Jasné a opakované odkazy na 'nemajetkovú ujmu', ako aj na majetkovú ujmu by sa však mohli považovať za potvrdzujúce názor odvolateľov, podľa ktorého odškodnenie za bolesť a utrpenie nemožno úplne vylúčiť.*“
- 42 V bode 129 Court of Appeal (odvolací súd) rozhodol takto:

„Zastávam názor, že vec BV ponúka veľa návodov týkajúcich sa toho, čo predstavuje ‚spravodlivé a primerané‘ odškodnenie, ale jasne neukazuje, či členský štát musí poskytnúť určité odškodnenie za bolesť a utrpenie.“
(kurzívou zvýraznil vnútroštátny súd)

- 43 Court of Appeal (odvolací súd) uviedol, že na vyriešenie otázky, či sa v rámci systému odškodnenia vyžaduje, aby sa stanovila náhrada osobitnej aj všeobecnej škody (majetková aj nemajetková ujma), môže byť potrebné, aby írsky súd požiadal o prejudiciálne konanie, avšak v uvedenom prípade nebol tento súd pripravený podať návrh na začatie prejudiciálneho konania, *okrem iného* z dôvodu predčasnosti.

Relevantná vnútroštátna judikatúra týkajúca sa „nemajetkovej“ ujmy

- 44 Otázka, akú ujmu musí utrpieť obeť násilného úmyselného trestného činu, aby išlo o „nemajetkovú“ ujmu, nebola v írskom práve vyriešená. Vzhľadom na to, že systém odškodnenia nestanovuje vyplácanie takýchto náhrad ujmy, nie je tento fakt prekvapujúci. Treba však poznamenať, že rozsah [„nemajetkovej“ ujmy bol v nedávnej dobe predmetom súdneho preskúmania írského Circuit Court (obvodný súd) v kontexte ochrany údajov.

- 45 Vo veci ***Kaminski/Ballymaguire Foods Limited*** [2023] IECC 5, [omissis] [sudca] poznamenal, že porušenie článku 117 Data Protection Act 2018 (zákon o ochrane údajov z roku 2018) a/alebo GDPR zo strany žalovaného spôsobilo žalobcovi vážne ťažkosti a nespavosť a že má nárok na priznanie nemajetkovej ujmy. Súd opísal skutočnosti, ktoré sa môžu uplatniť pri posudzovaní nemajetkovej ujmy, vrátane týchto:

„Na účely existencie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy sa nevyžaduje minimálna hranica závažnosti. Náhrada nemajetkovej ujmy sa však nevzťahuje na ‚samotné nepríjemnosti‘.

Medzi porušením ochrany údajov a požadovanou náhradou škody musí existovať súvislosť.

Ak je ujma nemajetková, musí byť skutočná, a nie teoretická.

Ujma musí byť preukázaná. Podporné dôkazy sú veľmi žiaduce. Preto je napríklad v prípade žaloby o náhradu škody za utrpenie a úzkosť žiaduce predložiť nezávislé dôkazy, ako je napríklad správa psychológa alebo lekárske posudok...“

Relevantná vnútroštátna judikatúra týkajúca sa fungovania a hodnotenia náhrady ujmy za bolesť a utrpenie

- 46 Fungovaním náhrady všeobecnej ujmy (alebo nemajetkovej ujmy) za bolesť a utrpenie sa zaoberal Supreme Court (Najvyšší súd, Írsko) vo veci

Sinnott/Kwinnsworth [1984] ILRM 523, v ktorej predseda tohto súdu uviedol: (na s. 531):

„Náhrada všeobecnej ujmy má predstavovať spravodlivú a primeranú peňažnú náhradu za bolesť, utrpenie, nepohodlie a stratu radosti zo života, ktoré ujma spôsobila a v budúcnosti spôsobí žalobcovi.“

47 Law Reform Commission (Komisia pre právnu reformu) vo svojom konzultačnom dokumente „*Compensating the Victims of Crime*“ [omissis] poznamenáva, že obeť akéhokoľvek trestného činu môže viesť občianskoprávne súdne konanie proti osobe, ktorá jej údajne spôsobila ujmu na zdraví, keďže trestný čin sa zvyčajne môže kvalifikovať aj ako občianskoprávny delikt, ako napr. napadnutie a ublíženie na zdraví.

48 Pokiaľ ide o posúdenie náhrady ujmy, ktorú má zaplatiť páchateľ, Court of Criminal Appeal (odvolací trestný súd, Írsko) vo veci **The People (DPP)/Lyons** [2014] IECCA 27 uviedol, že:

„Je takmer samozrejmé, že osoba, ktorá protiprávnym konaním spôsobí zranenie alebo ujmu na zdraví inej osobe, je samostatne a konkrétne zodpovedná za úplné odškodnenie v rámci občianskoprávneho konania. Jedná sa o občianskoprávnu zodpovednosť nezávislú od trestnoprávnej zodpovednosti odsúdenej osoby.“

49 Bez ohľadu na možnosť exemplárnej náhrady ujmy totiž možno výšku náhrady ujmy, ktorú môže zaplatiť páchateľ na základe takejto občianskoprávnej zodpovednosti, určiť na základe Personal Injury Guidelines (Pokyny týkajúce sa ujmy na zdraví) prijatých Judicial Council (súdna rada) v roku 2021, ktoré špecifikujú výšku náhrady ujmy, ktorú považuje za spravodlivú za rôzne ujmy na zdraví.

50 Vo veci **DPP/Stephen Duffy** [2023] IESC 1 Supreme Court (Najvyšší súd) poukázal na význam rozhodnutia vo veci BV a v bode 67 uviedol:

„[SDEU] tiež rozhodol, že ‚spravodlivé a primerané‘ odškodnenie obetí trestných činov nemusí byť nevyhnutne rovnaké ako suma, ktorá by páchateľovi mohla byť uložená v rámci úplnej náhrady ujmy. Ide skôr o príspevok k náhrade utrpenej majetkovej a nemajetkovej ujmy. Ďalej sú štáty oprávnené zabezpečiť, aby ich systémy odškodnenia boli finančne udržateľné. Pri priznávaní odškodnenia sa však musí zohľadniť závažnosť následkov trestného činu pre obeť a nemôže byť ‚čisto symbolické alebo zjavne nedostatočné‘.“

NUTNOSŤ PODANIA NÁVRHU NA ZAČATIE PREJUDICIÁLNEHO KONANIA NA SÚDNY DVOR

51 Vzhľadom na všetky uvedené skutočnosti sa vnútroštátnemu súdu zdá, že je potrebné objasniť, či smernica o odškodňovaní vyžaduje, aby členské štáty

odškodnili obeť za majetkovú aj nemajetkovú ujmu. Predstavujú „*relevantné prvky*“, ktoré určil SDEÚ vo veci **BV**, minimálne štandardy potrebné na zabezpečenie toho, aby systém odškodnenia poskytoval „*spravodlivé a primerané*“ odškodnenie obetiam úmyselných trestných činov v zmysle článku 12 ods. 2?

- 52 Ak je to tak, potom sa vnútroštátnemu súdu tiež zdá, že je potrebné objasniť, aké formy ujmy spadajú do rozsahu „*nemajetkovej ujmy*“ a či sem patrí aj „*bolesť a utrpenie*“ obeť. Stručne povedané, sú členské štáty povinné poskytnúť nejaké odškodnenie za bolesť a utrpenie?
- 53 Napokon, z rozhodnutia vo veci **BV** vyplýva, že „*spravodlivé a primerané odškodnenie*“ na účely smernice o odškodňovaní nemusí nevyhnutne zodpovedať náhrade ujmy, ktorá by mohla byť priznaná vo vzťahu páchatelovi trestného činu podľa Personal Injury Guidelines (Pokyny týkajúce sa ujmy na zdraví) . Vnútroštátnemu súdu sa však zdá, že je potrebné objasniť vzťah medzi úplným odškodnením (ktoré predstavuje náhradu ujmy, ktorá bude pravdepodobne priznaná obeť na ťarchu páchatel'a) na jednej strane a výškou náhrady, ktorá predstavuje „*spravodlivé a primerané odškodnenie*“ na účely smernice o odškodňovaní, na strane druhej.

DÔVODY NA PODANIE NÁVRHU NA ZAČATIE PREJUDICIÁLNEHO KONANIA

- 54 Všetci účastníci konania pred vnútroštátnym súdom uvádzajú, že na riešenie uvedených otázok, ktoré vyplynuli v rámci riadneho konania, vnútroštátny súd potrebuje pomoc SDEÚ pri výklade článku 12 ods. 2 smernice o odškodňovaní.
- 55 Vnútroštátny súd súhlasí s tým, že v nadväznosti na rozhodnutie SDEÚ vo veci **BV** je potrebné bližšie objasniť, či je systém odškodnenia, ktorý zakazuje vyplácanie odškodnenia za bolesť a utrpenie v prípadoch, kedy nedošlo k smrti, nezlučiteľný s povinnosťami Írska podľa článku 12 ods. 2 smernice o odškodňovaní, a ak áno, akými kritériami by sa mal vnútroštátny súd riadiť pri posudzovaní odškodnenia za „*bolesť a utrpenie*“.
- 56 Vnútroštátny súd bol informovaný, že na írskom High Court (Vyšší súd) prebieha približne 17 samostatných vecí, v ktorých bola táto otázka nastolená. V týchto veciach bude možné využiť súčinnosť, ktorú Súdny dvor môže poskytnúť v rámci prejudiciálneho konania.
- 57 Vnútroštátny súd na vyriešenie vyššie uvedených otázok, ktoré vyplynuli z riadneho konania, vyžaduje súčinnosť zo strany Súdneho dvora pri výklade článku 12 ods. 2 smernice o odškodňovaní a pri určovaní nižšie uvedených konkrétnych otázok.

PREJUDICIÁLNE OTÁZKY

- a) Vyžaduje povinnosť uložená členským štátom v článku 12 ods. 2 smernice 2004/80/ES (ďalej len „**smernica o odškodňovaní**“) poskytnúť „*spravodlivé a primerané odškodnenie*“ pre obeť úmyselných násilných trestných činov, aby obeť bola odškodnená za majetkovú aj nemajetkovú ujmu v zmysle rozsudku vo veci **Presidenza del Consiglio dei Ministri/BV** (ďalej len „**BV**“) (vec C[-]129/19, EU:C:2020:566)?
- b) ak je odpoveď na otázku a) kladná, aké druhy ujmy spadajú do rozsahu pojmu „*nemajetková ujma*“?
- c) Konkrétne, patria do rozsahu pojmu „*nemajetková ujma*“ najmä „*bolest a utrpenie*“ obeť?
- d) Ak je odpoveď na otázky a) a c) kladná, s prihliadnutím na to, že členské štáty sú povinné zabezpečiť, aby ich systémy odškodnenia boli finančne udržateľné, aká spojitosť by mala byť medzi „*spravodlivým a primeraným odškodnením*“ priznaným obeť podľa smernice o odškodňovaní a náhradou ujmy, ktorá vznikla v dôsledku občianskoprávneho deliktu a ktorá by bola priznaná tejto obeť vo vzťahu k páchatelovi, ktorý spáchal tento občianskoprávny delikt?
- e) Možno odškodnenie pre obeť úmyselných násilných trestných činov v rámci „*systému odškodňovania obeť úmyselných násilných trestných činov*“ (ďalej len „**systém odškodňovania**“) považovať za „*spravodlivé a primerané odškodnenie pre obeť*“ v zmysle článku 12 ods. 2. smernice o odškodňovaní, ak je obeť priznaná suma vo výške 645,65 eura ako odškodnenie za vážne zranenie oka s následkom trvalého poškodenia zraku?

STANOVISKO VNÚTROŠTÁTNEHO SÚDU

- 58 Odporúčania SDEÚ pre vnútroštátne sudy pri podávaní návrhov na začatie prejudiciálneho konania (2019/C3 80/01) uvádzajú, že vnútroštátny súd môže stručne uviesť svoje stanovisko k odpovedi, ktorá by sa mala dať na položené prejudiciálne otázky, keďže tieto informácie môžu byť pre SDEÚ užitočné.
- 59 Stanovisko vnútroštátneho súdu k otázkam uvedeným v otázkach a) až c) vyššie je nasledujúce:

Tri odkazy SDEÚ (v bodoch 60, 64 a 69 rozsudku vo veci **BV**) na „*spravodlivé a primerané odškodnenie*“ zahŕňajúcu „*nemajetkovú ujmu*“ výslovne a nad rámec „*majetkovej ujmy*“ silne naznačujú, že náhradu „*nemajetkovej ujmy*“ nemožno úplne vylúčiť.

Nemajetková ujma je pojmovo neodlíšiteľná od „*bolesti a utrpenia*“, za ktoré má náhrada všeobecnej ujmy predstavovať spravodlivé a primerané peňažné odškodnenie.

Okrem toho v bode 64 rozsudku vo veci **BV** SDEÚ uviedol, že odškodnenie priznané obetiam predstavuje „príspevok k náhrade majetkovej a nemajetkovej ujmy, ktorú tieto obeť utrpeli“. SDEÚ potom uviedol, že takýto príspevok možno považovať za „spravodlivý a primeraný“, ak primerane kompenzuje „utrpenie“, ktorému boli vystavené. Odkaz na *utrpenie* tiež silne naznačuje, že „bolesť a utrpenie“ musia byť aspoň do určitej miery odškodnené.

Napokon je ťažké pochopiť, ako možno tvrdiť, že odškodnenie zohľadňuje „závažnosť následkov“ pre obeť (podľa bodov 63 a 69 rozsudku vo veci **BV**), ak je úplne vylúčené odškodnenie za „bolesť a utrpenie“.

Preto, aby bolo možné odškodnenie kvalifikovať ako „spravodlivé a primerané“ podľa článku 12 ods. 2, musí odškodnenie v prospech obeť zahŕňať určitý príspevok v súvislosti s „bolesťou a utrpením“.

22. marca 2024

PRACOVNÝ DOKUMENT